

angelus Satanæ, a qui me colaphizet. Propter quod d
ter Dominum rogavi, ut discederet a me : et dixit
mibi : Sufficit tibi gratia mea : nam virtus in infir-
mitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infir-
mitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.
Propter quod placeo mihi in infirmitatibus b meis,
in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus,
in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc
potens sum. Factus sum insipiens, vos me coegistis.
Ego enim a vobis debui commendari : nihil enim
minus fui ab iis, qui sunt supra modum apostoli :
tametsi nihil sum : signa tamen c apostolatus mei
facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, et
prodigiis, et virtutibus. Quid est enim, quod minus
habuistis præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse
non gravavi vos ? Donate mihi hanc injuriam. Ecce, B
tertio hoc paratus sum venire ad vos : et non ero
gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed
vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare,
sed parentes filiis. Ego autem libentissime impend-
dam, et superimpendar ipse pro animabus vestris :
licet plus vos diligens, minus diligar. Sed esto : ego
vos non gravavi : sed cum essem astutus, dolo vos
cepi. Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos,
circumveni vos ? Rogavi Titum, et misi cum illo
fratrem. Numquid Titus vos circumvenit ? nonne eo-
dem spiritu ambulavimus ? nonne iisdem vestigiis ?
d Olim putatis quod excusemus nos apud vos ? Co-
ram Deo in Christo loquimur : omnia autem, charis-
simi, propter ædificationem vestram. Timeo enim,
ne forte cum venero, non quales volo, inveniam C
vos : et ego inveniar a vobis, qualem non vultis : ne
forte contentiones, æmulationes, animositates, dis-
sensiones, detractiones, susurationes, inflationes,
seditiones sint inter vos : ne iterum cum venero,

Explicit Epistola B. Pauli apostoli ad Corinthios II.

a Propius Græcæ particulae *iva* in Palatino ms. ut,
pro qui, legitur.

b Atque hic pronomen *meis* in Palatino ms. juxta
Græcum textum omittitur.

c Iterum Græco pressius archetypo, signa tamen

humiliet me Deus apud vos ; et legeam multos ex iis
qui ante peccaverunt, et non egerunt penitentiam
super immunditia, et fornicatione, et impudicitia,
quam gesserunt.

[Cap. XIII.] Ecce tertio hoc venio ad vos : In ore
duorum, vel trium testium stabit omne verbum.
Prædixi [Ms. add. enim], et prædico, ut præsens
[Ms. add. vobis], et nunc absens, iis qui ante pec-
caverunt, et cæteris omnibus, quoniam si venero
iterum, non parcam. An experimentum quæritis
ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non
infirmatur, sed potens est in vobis ? Nam etsi cruci-
fixus est ex infirmitate : sed vivit ex virtute Dei.
Nam et nos infirmi sumus in illo : sed vivemus cum
eo ex virtute Dei in vobis. Vosmetipsos tentate si
estis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis
vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est ? nisi
forte reprobi estis. Spero autem, quod cognoscetis,
quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum,
ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appare-
amus, sed ut vos quod bonum est, faciatis : nos au-
tem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid
adversus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus
enim, quoniam [Ms. quando] nos infirmi sumus, vos
autem potentes estis. Hoc et oramus vestram con-
summationem. Ideo hæc absens scribo, ut non præ-
sens durius agam, secundum potestatem, quam
Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in de-
structionem. De cætero, fratres, gaudete, perfecti
estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et
Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate in-
vicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.
Gratia Domini nostri Jesu Christi, et charitas Dei, et
communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vo-
bis. Amen.

Apostoli facta sunt in Palatino ms. legitur, ut ibi, τὴ
μὲν σφμίτια τοῦ ἀποστόλου καταιργάσθη.

d Ut in Græco est Πάλιν, in Palatino ms. est
Iterum.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD GALATAS.

[Cap. I.] Paulus apostolus non ab hominibus, ne-
que per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum
Patrem, qui suscitavit eum a mortuis : et qui mecum
sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ. Gratia vobis
et pax a Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo,
qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eripe-
ret nos de præsentis sæculi nequam, secundum vol-
untatem Dei ad Patris nostri, cui est gloria in sæcula

D sæculorum : Amen. Miror quod sic tam cito transie-
rimini, ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in
aliud Evangelium : quod non est aliud, nisi sunt
aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere
Evangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de
cælo evangelizet vobis præterquam quod evangeli-
zavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, et
nunc iterum dico : Si quis vobis evangelizaverit

præter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo, an Deo? ^a An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. Audistis enim conversationem aliquando in Judaismo quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, et proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius emulatur existens patrum meorum traditionum. Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus: continuo non acquievi carni et sanguini. Neque veni Jerosolymam ad antecessores meos apostolos: sed abii in Arabiam: et iterum reversus sum Damascus: deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Quæ autem scribo vobis: ecce coram Deo, quia non mentior. Deinde veni in partes Syriæ et Ciliciæ. Eram autem ignotus facie Ecclesie Judææ, quæ erant in Christo: tantum autem auditum habebant: Quoniam qui persequabatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat: et in me clarificabant Deum.

[Cap. II.] Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi. Sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos: ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest: Deus personam hominis non accipit): mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. Sed e contra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis (qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes): et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, ^b Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi et Barnabæ, societatis: ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: tantum

A ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restitui, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem venisset, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi ejus consenserunt cæteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cepharum omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, et non judaice: quomodo gentes cogis judaizare? Nos natura Judæi, et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. Quod si quærentes justificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci. Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne: in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

[Cap. III.] O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus? Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? Sic stulti estis, ut cum spiritu cooperitis, nunc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, et operator virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei? Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad justitiam. Cognoscite [*Ms. cognoscitis*] ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abraham. Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus, prænuñtiavit Abraham: Quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro Legis, ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est: quia justus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed: Qui fecerit ea, vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnia qui pendet in ligno, ut gentibus benedictio

^a Palatinus ms. *Aut, et Græce quidem est H.*

^b Habet alio ordine cum Græcis aliquot libris Palatinus quoque ms. *quæ data est mihi, Petrus, et Jacobus, et Joannes, qui, etc.* Sed et infra quoties *Cephar* nomen occurrit, habet idem ms. cum Græco textu *Petrum*: quod est notatu dignissimum ob tralaticiam

illam quætionem de Petro reprehensio a Paulo, quem Cepham, non Petrum apostolum, post Chrysostomum, aliosque Veteres nonnullos, recentiores critici fuisse autumant. Demum infra pro *credimus* cum iisdem Græcis libris habet Palatinus ms. *credimus*.

Abrahæ fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem A Spiritus accipiamus per fidem. Fratres (secundum hominem dico), tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit : Et seminibus, quasi in multis : sed quasi in uno : Et semini tuo, qui est Christus. Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo : quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hæreditas, jam non ex promissione [Ms. repromissione]. Abrahæ autem per repromissionem donavit Deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est : Deus autem unus est. Lex ergo ad- B versus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset [Ms. possit] vivificare, vere ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ revelanda erat. Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit fides, jam non sumus sub pædago. Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus : non est servus, neque liber : non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. Si autem vos Christi : ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem hæ- C redes.

[Cap. IV.] Dico autem : Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium : sed sub tutoribus et actoribus est, usque ad præfinitum tempus a patre : ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii [Ms. add. Dei], misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra [Ms. nostra], clamantem : Abba, Pater. Itaque jam non est servus, sed filius. Quod si filius : et hæres per Deum. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non sunt d'i, serviebatis. Nunc D autem cum cognoveritis [Ms. cognovistis] Deum, immo cogniti sitis a Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos : fratres, obsecro vos. Nihil me læsistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem : et tentationem vestram in

carne mea non sprevistis, neque respuistis : sed sicut angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset [Ms. potuisset], oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi. Ergo [Ms. add. ego] inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? Æmulantur vos non bene : sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. Bonum autem æmulamini in bono semper : et non tantum cum præsens sum apud vos. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam : quoniam confundor in vobis. Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim, quoniam Abraham duos filios habuit : unum de ancilla, et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est : qui autem de libera, per repromissionem : quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem ^a in monte Sina, in servitutem generans : quæ est Agar : Sina enim mons est in Arabia, quia conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem, quæ sursum est Jerusalem, libera est ; quæ est mater nostra. Scriptum est enim : Lætare, sterilis, quæ non paris : erumpe, et clama, quæ non parturis : quia multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum. Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequabatur eum, qui secundum spiritum : ita et nunc. Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam, et filium ejus : non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Itaque, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ : qua libertate Christus nos liberavit.

[Cap. V.] State, et nolite iterum jugo servitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis : quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini : a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide, spem justitiæ exspectamus. Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium : sed fides, quæ per charitatem operatur. Currebatis bene : quis vos impedivit veritati non obedire? ^b Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis : qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc [Ms. tac. adhuc] prædico : quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscindantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis, fratres : tantum ^{ne}

^a Propius Græco textui, ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, in Palatino ms. legitur, a monte Sina. Mox, Sina autem mons est in Arabia, qui conjunctus, etc.

^b Subdit hæc Palat. ms. verba, nemini consensuritis, quæ quidem neque in Græco textu habentur hic loci.

libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem ^a Spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis, et comeditis : videte, ne ab invicem consumamini. Dico autem : Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum : spiritus autem adversus carnem : hæc enim sibi invicem adversantur : ut non quæcumque vultis, illa faciat. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta sunt autem opera carnis : quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ ^b, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessiones, et his similia : quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, ^c mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentiis. Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

[Cap. VI.] Fratres, et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis : considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se

Explicit Epistola B. Pauli apostoli ad Galatas.

^a Nomen *Spiritus*, quod et a Græcis plerisque libris abest, in Pal. ms. desideratur.

^b Eiusdem vocis *αἰρέσις*, quæ unice in Græco textu habetur, duplicem interpretationem Palatinus ms.

^c affert, *sectæ, hæreses.*

^c Hic nomen *mansuetudo*, paulo autem post *castitas*, Palatinus ms. cum Græcis aliquot libris reticet.

aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem, is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis. Nolite errare : Deus non irridetur. Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem : qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes, non deficiamus : tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque enim volunt placere in carne, hi [*Ms. tac. hi*] cogunt vos circumcidi : tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. Mibi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. In Christo enim Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei. De cætero nemo mihi molestus sit : ego enim stigmata Domini Jesu [*Ms. tac. Jesu*] in corpore meo porto. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro, fratres. Amen.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA AD EPHESIOS.

[Cap. I.] Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in di-

lecto Filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia : ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso. In quo etiam ^a et nos forte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ : ut simus in laudem gloriæ ejus nos [*Ms. tac. nos*], qui ante spe-

^a Verba et nos, quæ neque in Græco habentur archetypo, Palatinus ms. tacet.